СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIV. Ч. 79. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 23-го квітня 1946. No. 79. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, April 23, 1946. VOL. LIV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

Цьогорічна „Писанка" - скитальцям в Европі

Розповідає про Львів, що його знав давніше

До Ню Йорку прибув вояк, що був у Львові ще 28. березня 1946. Передамо дещо з цього, що він розповів з своїх помічень в часі триденного побуту в цьому місті.

„ЖУКОВ", А НЕ „ЛЬВІВ"

Найбільш сензаційним в оповіданню цього вояка є те, що він твердить, що місто Львів має вже іншу назву. Він каже, що советська влада перемінила назву міста і воно тепер називається „Жуков". Такий, каже він, бачив він напис на головнім залізничім двірці. І так, каже він, а не інакше називають місто росіяни, що їх повно в місті. Такі є теж написи на омнібусах, що їдуть в напрямі Львова. Там теж не пишеться Львів, а тільки Жуков, що є прізвище советського маршала. Двірець „Підзамче" знищений. Теж знищена відома фабрика лідкерів, що була за жовківською рогачкою.

В ДОРОЗІ ДО МІСТА

Великий двірець тепер більший ніж за давних австрійських часів. В середині видніють написи московські й українські. Стіни прикрашені малюнками з большевицької революції, що дуже нагадують малюнки, що були на стінах Советського Павільону вчасі Світової Виставн в Ню Йорку. Розбудовують двірець німецькі военнополонники. Фабрики, що стояли недалеко двірця, головно при кінці Городецької, понищені. Костели, що їх було видно по дорозі, цілком понищені, як от св. Елисавети, а св. Марії Магдалини збережений. Будинок Політехніки ненарушений. Знов будинок колишньої української гімназії, що була біля Політехніки, який був перемінений за німців на шпиталь, остає ним далі ще й тепер. Будинок колишньої української греко-кат. Духовної Семинарії знищений разом з церквою. Заклад Осолінських дещо знищений, а тепер перемінений на друкарню. В великій камениці при вул. Осолінських, що була колись власністю Української Соціялістичної Партії, тепер мешкають советські урядовці.

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ

Катедра св. Юра остала цілою. Вона тепер перемінена на православну російську церкву і є в руках червоної армії. Бачив там при брамі військову варту. Весь час їздять і виїздять з забудовань Юра вантажні авта, що прикриті полотном. Щось звідтам вивозять. Старі жінки, що сиділи на лавках на площі св. Юра, казали, що вивозять святоюрські скарби. На площі повно військових шатер, біля яких поприв'язувані коні. Дерева на площі понищені. Розповідали, що крім св. Юра ще перемінено такі греко-кат. церкви на російсько-православні: на Левандівці, що була для залізничих робітників, та на Богданівці, що була на кінці Городецької вулиці. Волоська церква ненарушена. Її обслугують два оо. Василіяни. Казали, що можна виголошувати проповідь по українськи, але треба її передом предложити урядови до цензури. Преображенська церква замкнена. Кілько є українських священиків у Львові, годі було довідатись.

МИТРОПОЛИТ ПОМЕР У ЮРІ

Далі вояк подав, що митрополит А. Шептицький лежав якийсь час до приходу Советів у домі латинського архіепископа Твардовского, але перед смертю казав себе перевезти до Юра, де і помер. Тіло митрополита поховане в крипті церкви св. Юра. Похорон відбувся на кошт вірних, але советські джерела розголошували, що на кошт держави.

ВАЖНІШІ УСТАНОВИ

Дім „Просвіти", що є в ринку, є сильно ушкоджений. Два горішні поверхи знищені. Кажуть, що книжки „Просвіти" опинились по селах. Усі бібліотеки мали вивезти з Львова в глиб Росії. Дім Товариства „Дністра", що був на розі вулиці Руської і Підвалля, перемінено на Амторг. На ньому видніє тепер напис „Амторг". Народний Дім при вулиці Вірменській перемінений на „Гостинницю Красного Салдата". „Народня Гостинниця" при вулиці Косцюшка ненарушена. На колишнім будинку Галицького Союму, що його польська влада перемінила на університет, видніє тепер напис в українській мові „Університет ім. Івана Франка". Є одна українська гімназія, що приміщена в будинку колишньої гімназії, що була на вулиці Баторія.

ХАРАКТЕР ВУЛИЦЬ

Як імя міста, так і назви вулиць змінені. Давна вулиця Легіонів, яка мала назву за австрійських часів вулиці Кароля Людвика, називається тепер вулицею Сталіна. Колишній міський театр є зверха знищений, але там дають вистави. При цій вулиці є кілька книгарень з українськими написами, а в них продаються київські комуністичні видання. Памятник Міцкевіча і статуя Преч. Діви на Марійській площі щезли. На вулицях чути в першу чергу мову московську, потім польську, а на третім місці українську, але не колишнього галицького говору. Виходить українська ґазета, але її тяжко десь набути. Як на вулицях так і по домах видко чужих людей. Кажуть, що це кірґізи, калмуки й інші азійські племена. Бувших мешканців Львова якби вже не було. Їх мали вивезти на Сибір. Ті, що ще є, сплять щоночи деінде, поки НКВД й їх не схопить. Національне питання у давному розумінню тепер у Львові не існує.

ІНШІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Совети загалом зміняють назви місцевостей. Вояк чув, як називали Тернопіль Тимошенкоград, Станиславів Красноград. Так само називають і области від тих міст, а за ними йде зміна назв районів.

Автобуси, які їдуть з Жукова до Лінії Курзона, мають написи в мові московській, українській і польській. Від Городка Ягайлонського починаючи, не вільно з автобусів нікому висідати під загрозою кари смерти. Це мабуть тому, щоби ніхто не приглядався будові нових фортифікацій, які будують на лад колишньої Лінії Мажіно в передвоєнній Франції. Попри лінію Курзона поставлені густо плоти з кільчастого дроту. Не зважаючи на це, бувають спроби тікати до Польщі через ріку Сян. Через те виловлюють з Сяну трупи невдалих утікачів у великому числі. Та хто має гроші, то якось найде спосіб дістатися на Захід.

Майже вітверто говориться в Галичині про „Армію Бульби" чи „бандерівців" в Карпатах, а ґазети згадують про „диверсійні банди". До них, як кажуть, утікає дехто з населення, а головно втікають дезертири червоної армії. Диверзанти висаджують нераз залізничі потяги і добувають амуніцію від військових відділів. Нераз і в Перемишлі чути канонаду з Карпат. В Армії Бульби є, як кажуть, повно десператів різних національностей. Це пострах для НКВД, але населення не боїться цих повстанців.

О. Б-ко.

ВОСКРЕСНЕШ ТИ!

Тебе я снив, Всеславлена, під ранок.
Тоді як сонце промінням ясним
Вилітає мрію в синій збіг весни

І всім, всьому на цвіт вділяє право,
Тебе я снив...

І ти уся була вінцем прибрана,
Цвіли твої поля, твої лани
І синь Дніпра загравила кріваво,
Наче в дзвони сам Сірко дзвонив.

А з Київської Золотої Брами
Твоїж, твої вихованці-сини
Виводили тебе з осуд храму,
Ґвалтуючи у слід: роспни! роспни!
А ти несла хреста під сонцем правди...

Воскреснеш ти, розтерзана, із мертвих!
За сонцем встанеш ранком золотим,
Сама осудиш і скараєш тих,
Що не увірили у твій великий жереб —
Воскреснеш ти!

Тобою гніт світів буде затертий,
Сама спалиш тортури і хрести
І станеш всім попранницею смерти,
Поставиш варту промінем густим!

Та ще прийдуть: самуми, грім і смерти,
Ще жертвенник твій певно не застиг
І я своє трівожне хоре серце
Складу дотліти в нім...

Я вірю в день визволення прийдешний!
Воскреснеш ти!

Усьому Членству У. Н. Союзу та Читачам „Свободи" пересилають якнайкращі побажання з нагоди Великодних Свят:

Головний Уряд У. Н. Союзу
та Редакція і Адміністрація
„Свободи".

„Я вибрав свободу"

I CHOSE FREEDOM: The Personal and Political Life of a Soviet Official. By Victor Kravchenko. 496 pages. New York. Charles Scribner's Sons. 1946. $3.50.

Можна дістати в книгарні „Свободи". Ціна $3.50.

* * *

Тими днями появилась на американському книгарському ринку книжка, яка відразу звернула на себе загальну увагу. Це вже видно хочби по тих критиках, що появились в таких ґазетах, як Ню Йорк Таймс чи Ню Йорк Геральд Трибюн. Тих критик буде цілком певно дуже багато, бо є про що писати, є що коментувати. Це така книжка, що є найоригінальніша з усіх тих, що описують життя в Советах. Її наголовок подано вгорі. Автор: Віктор Кравченко. Це оповідання очевидця-комуніста, що знає советську владу і советський режім з довголітнього досвіду — на собі й людях, на масах людей, на цілих народах. Книжку цю треба не тільки читати, бо незвичайно цікава, але її треба добре простудіювати. Вона писана доволі легко. Ми хочемо звернути на неї тільки загальну увагу, а рівночасно згадати за те, що там пишеться про Україну. Автор згадує в одному місці, що колиб йому прийшлося писати про відношення України до Сталіна, то треба би йому написати окремий великий уступ уже на те, щоби згадати тільки за найголовніше. Тому, хоч книжка має до 500 сторін, про Україну в ній не так багато, але те, що є, таке потрясаюче, що вже воно саме може бути найчорнішим обвинуваченням Сталіна, партії й комуністичного режіму. Автор тут і там виявляє своє українське серце, коли пише „моя Україна", „моя українська мова", чи „моя", „мила" українська пісня. Про свій родинний дім згадує з великою теплотою як дім старих революціонерів з царських часів, в якому „співали українські й російські пісні" й з якого вивчив і українську мову, бо згадує, що знав ту мову змалку. В комуністичних рядах опинився зараз по захопленню України большевиками.

В ГОЛОДНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ.

Дніпропетровський район позаду. Партія і товариш Сталін наказують іти в цей район позбувшись гнилого лібералізму та буржуазного гуманітаризму і діяти безсердечно як большевик, достойний товариша Сталіна. З такими вказівками вислала Партія і товариша Кравченка у цей район, де треба змусити українські села доставити владі наложений на них збіжевий податок. Наказ: Маєш знайти збіжжя, не лякаючись вживати найгостріших мір у дусі вірного чекіста.

Тим українським селом, де це мало бути здійснене, було село „Подгородное", мабуть в українській мові: Підгородне. Це рік 1933, рік страшного голоду.

Прибувши в село старшина села злегка говорить, що селяни голодують і так охляли, що нема кому робити. Ідучи селом вдаряє Кравченка тиша. Нікого не видно. Товаришу, каже до нього сільський комуніст: От бачите, до чого докотилась наша Україна; як де маєш шматок хліба, та так треба їсти, щоб сусіди не угледіли. А от хлопична-сирота. Тихо, не питай його. Це жертва колективізації. Його батька, що не був ніяким куркулом, розкуркулачили дочиста, побили і слід по ньому пропав. І то за те, що кричав: Це моя земля! Це моя худобина! Це моя хата! Таке розповідає комуніст комуністови, товариш товаришеви. Та Кравченко потішав товариша тим, що не всі комуністи однакові, бо є деякі, що обурюються, як таке почують. Деякі навіть не можуть з сорому за Партію селянам в очі поглянути. Або советська влада і господарка в селі: Селян бють, страшно бють, теж таких, що мають і по 60 років. А який всюди бруд, яке нехлюйство! А чейже воно таке противне натурі українського селянина... Та одне добре слово до селян і трохи хліба, щоб могли піднятись, а вже за кілька днів всюди чистота. Навіть несеться дівоча пісня! Конфіската збіжжа в сільських комуністів-грабіжників, що були начальством, та ще дещо з маґазинів і вже є велика пільга для селян, уже є вратування робочої сили на жнива. Коби тільки не нутрішні тортури у Кравченка. Бож не Партія винувата, що всюди нелюдскість, насилля, морди, та що люди гинуть масово з голоду як тому 10 років в часі, коли збіжжа є на складі, а заказано його видавати. Люди пухнуть з недоїдання, а масло іде до Анґлії й Франції з того самого села, де селяни гинуть масово з голоду. Про це ні слова в пресі, а тільки повно про величезні успіхи першої Пятилітки, що осягнула своє уже за чотири роки. А чому в Петрово аж надто тихо? Уже всіх псів у селі поїли. Нема ні кота, ні птички, ні миші. А скільки роботи, щоб від рана до вечора трупи збирати і ховати! Та розповідати про це, як люди вмирають з недоїдання, це монотонна справа. Ніхто навіть говорити про це не хоче. Ще старий візник Кузька заговорить. Жінка померла йому з голоду, двох синів заслали в Сибір як кулацьких агентів, а старого залишили поганяти коні в колхозі... І це добре, бо хоч є з ким розмовляти; з кіньми. Це добрі сотворіння. А до хат то таки страшно зайти. От молода жінка-селянка з обличчям без усякого виразу. Вся кров, як здається, стекла з неї, а біля неї двоє діточок. І питає вона: Чи і вони мають погинути так як другі? Деж твій чоловік, де батько, де брат? Не знати, арештовані, пропали... Та ті, що померли, то ще ніщо. Але пів-живі, близькі смерти, то з ними таки найгріше. А опухлих з голоду є сотки в однім тільки селі Петрово! Не знати навіть, скільки їх денно вмирає. Віз обїздже село кожного дня і збирає трупи. Не стає в селі уже кори на деревах і кінських лайняків, що були щоденною стравою селян. Та Партія наказує не зворушатись, не мякнути і селянам не попускати.

Таке й тим подібне відірвало вкінці душу Кравченка від Партії, від режіму і Сталіна. Він вибрав свободу...

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ТРИЮМФ ПЕРЕСЛІДУВАНИХ І ГОНЕНИХ!

Христос воскрес!

Це радість, а не сум! Це перемога, а не програ!

Це триюмф! І то триюмф переслідуваних, гонених і гноблених за Ідею, за ідеали такої цивілізації, якої основи в Божому законі.

Це правда, що за ті ідеали треба часто гірко терпіти. А буває, що навіть і тікати з рідної хати в чужі землі, щоб їх заховати, як мусіли тікати Божа Матір з Йосифом, щоби вратувати життя Божому Дитяти перед Іродом. Що більше: За ті ідеали треба нераз і гинути, щоби вони могли жити чи воскреснути, як мусів згинути Богочоловік, щоби потім дати Своїм воскресенням незбитий доказ непереможности Закону Того, що Його післав.

Тому: Геть думи сумні!

Але проте вони вються коло нашого серця. Притісняють наш мозок. Зморщки гніву витискають на нашому обличчю. Бо й є чого! Бо термосять нами лист за листом, вістка за вісткою, що їх дістаємо від наших рідних і найближчих.

Та проте: Геть думи сумні! Геть з ними принаймні в той день, коли треба сумувати катам і кровопійцям Іродам, коли треба дрожати в сумлінню Аннам, Каяфам, чи Пилатам. Бо це день тих, що їх засудженими на смерть, але вони воскресли або воскреснуть, якщо є на шляху до воскресення.

Тому співаймо голосно й з цілої душі й з повного серця: Христос воскрес! Так, якби це була весна золота, що її оспівала наша Леся Українка, дораджуючи і нам навіть у такому часі серед лиха співати пісні. Та дораджує вона це не так таким як ми, американські українці, що в щасливому краю, а таким нашим братам і сестрам, що у дійсному горю і нужді. Саме до них вона промовляє: Буду камінь важкий піднімать, і вагу несучи ту страшную, буду пісню веселу співать.

„Наш Храм", співає вона на іншому місці, в руїнах. Вороги найсвятіше сплямили, а на вівтарі неправдивим богам чужинці вогонь запалили.

„Ти не наш!" — пише вона далі. Але вірними будуть Тобі на чужині Твої люди і „брязне клинок об залізо кайданів і луна піде по твердинях тиранів".

Так піде ця луна! Христове воскресення це заповідає. І тому саме є воно триюмфом переслідуваних і гонених навіть тоді, коли вони ще в неволі, коли ще на вигнанні в чужині.

Христос воскрес, браття і сестри на нашій вільній американській землі! Христос воскрес, браття і сестри на нашій не своїй землі — в Україні! Христос воскрес, браття і сестри на вигнанню, на скитальщині!

Геть думи сумні!

Микола Чубатий.

ВЕЛИКОДНІ УКРАЇНИ

В культурному житті українського народу Різдво це свято, що обмежене до родинного кола в хаті. Натомісць Великдень це свято маніфестаційне, зовнішне. Різдвяні звичаї відбуваються в хаті серед своїх, великодні звичаї відграваються немов в суспільній драмі поза хатою, публично серед громади. Тому теж Великдень в минулім українського народу звязувався частіше з важними подіями цілого народу. Воскресення Христа та глибока віра, що правда мусить перемогти неправду, ставали у найважчих переживаннях українського народу джерелом надії, що не зважаючи на упадок, а навіть і найбільшу трагедію, він збереже своє істнування, піднесеться і воскресне до кращого життя.

Тому Великдень ставав немов святом надії, що й найгірше зло українського народу промине, бо так як ісчезає дим, так счезнути мають всі вороги правди і справедливости.

Великодні України у великі історичні роки були днями великого підйому духа, але рівночасно побоювання, чи осягнений успіх вдержиться, чи він тривалий. Не було хіба в житті українського народу Великодня більше радісного як Великдень 1649 року. Бо рік скорше український нарід під проводом Богдана Хмельницького розгромив силу Польщі, а гетьман щойно недавно вїхав як монарх триюмфатор в мури міста Києва. Вороги були розбиті в прах. Тому була причина, щоби на Воскресення радіти та заживати повної радости.

Але рівночасно вже надтягали перші хмари нової тучі збоку Польщі. Польський сойм заявлявся проти порозуміння з переможним козацьким гетьманом. Нові пертрактації рвалися і видно вже було що воскресна радість українського народу не може бути повна. Вона була закаламучена новими непевними подіями, що їх несло літо 1649.

Такі самі розбиті душевні переживання ворушилися серед українського громадянства 5 літ пізніше, в 1654 році, Гетьман Богдан з козаками піддався в січні під протекторат царя, та проте, не зважаючи на московські фрази, положення України у відношенні до Москви було непевне та неясне. З одного боку вдоволення, що Україна зискала сильного прихильника, а з другого непевність та побоювання, чи осягнена воля стоїть на певних основах. І знов великодна радість з непевністю, що в результаті принесе українське посольство з Москви, вислане там гетьманом для вияснення тільки два місяці тому заключеного „трактату приязни" поміж Києвом та Москвою.

А з якими роздвоєними душевними переживаннями стрічала Україна Великдень 1709 року! Гетьман Мазепа пірвав з Москвою та підніс прапор боротьби українського народу за визволення. Столиця гетьманська Батурин в попелі й руїнах, а українці самі між собою поріжнені — одні за гетьманом визвольником, другі за царем.

Московська навала вже насувала на Україну на поміч москалям, що замкнулися в Полтаві в Україні. Зближався рішальний бій на степах України під Полтавою поміж Европою та Азією за майбутність східної Европи та України. Чи могла тоді царити великодна радість в Україні? А таких передполтавських великоднів мала Україна більше в своїй бурливій історії.

А проте був теж в Україні один Великдень повний безжурної радости, справдішна радість Світлого Воскресення. Це відомий великдень 1848 р., що його Іван Франко змалював у своїх „Панських Жартах". Це той Великдень на волі 1848. Великдень того року був Великоднем глибокої та цезакаламученої радости, що панщина скінчена. По сотках літ панцизняного ярма український селянин почувся вільною людиною. Він немов на світ народився та дивився тоді на нього як на рожево красний та соняшний світ.

А вже 59 літ пізніше, 1917 року, подібний радісний Великдень стрічав український нарід вже не на малім закутку галицької України, а на Великій Україні в Києві. Скінчилася тоді царська опіка, що тяжіла над Україною від нещасної Переяславської Умови, а український нарід розкривав очі й видів перед собою новий світ волі для цілої нації. Які надії несли зі собою великодні дзвони по Україні 1917 року! Та чи вірив хто тоді, що поверне знов панщина в Україну зі ще гіршою „протекцією" нового червоного царату. На Великдень 1917 року нікому і через думку це не могло промайнути бо так усі були певні, що скінчилася й панщина і Переяслав.

По всій Україні живий рух, всюди підйом та шукання нових шляхів нового кращого вільного життя. І салдат на фронті, і селянин на своїй батьківській ріллі і національно пробуджений міщух усі палали ідеєю жовто-блакитного прапора, ідеєю так згодом змарнованою самими таки лідерами української революції. Національний патос був тоді як вода по повені, спосібна розірвати й найсильнішу греблю. Це сила так трагічно змарнована у цей національний великдень 1917. Демагогічні кличі відсталих від народу доктринерів скерували цю національну динаміку на бездоріжжа, щоб її зовсім розгубити в інтернаціональних кличах спільних інтересів з „великоруською демократією". І розгубили ј самі опинилися на мілині й цілий нарід пхнули в ще гіршу панщину не до порівнання з тою панщиною сперед 1848 року.

Невикористаний великдень 1917 року приніс Україні новий страстний період та нову Голгофту і то в недовгім часі. Хто вже з тих, що були учасниками великих днів Української Національної Революції не пригадує собі того кощмарного великодня 1919 року, що розпочав період літ страждань українського народу, страждань національних та соціяльних. В цім році зі сходу червоно-московська навала стала вже доходити до границь вільної Галичини. Пропагандисти спільних інтересів з „великоруського демократією" з валізками на цю реакційну Галичину, що не розуміла їх соціяльної революції. Втікали під охорону носіїв жовто-блакитної ідеї, яку вони самі відбирали українським масам, щоб її насилу заступити червоною.

Та рівночасно й зі заходу приходили трівожні вісти про переїзд до Польщі добре узброєної армії західного польського наїзника, щоб охороняти Европу „перед дичю зі сходу". Такий був великдень 1919. Світ західний та Польща сіяли в Україні вітер, а в заплату за це нині збирають бурю. Заздрили волі українському народови, а за це дістали нині панування черезвичайки в Варшаві, Празі, а навіть в самому Берліні.

Немає нині в Україні Великодня, немає дня радости, а тільки одна Велика Пятниця з Голгофтою зависла нині над Україною та царює під владою хвилево переможного сатани на Кремлі. Великдень 1946 перейде до історії як найтрагічнішийв еликдень українського народу за сотки літ його історичного істнування. Немає того року на Україні великодня. Кругом неправда і неволя, народ замучений лежить. А над ним кремлінський сатана і віру вирвати хоче зі серця українця, щоби без віри у майбутнє відродження покорився йому та служити став.

Та це вже таке право історії, що по часах найбільшого горя націй приходить перелім. Розвалиться домовина і ми віримо всі у новий великдень повної волі для світа і України, бо доля України нині вже стисло звязалася з долею цілого свободолюбного світа. Тому вона мусить вийти переможною над силами червоного поневолення.

КОЗАКИ НАД ЕБРОМ

(До „Свободи" з Европи).

Досі їх тут ще не було, щонайменше історія цього не записала. Але зараз, раніше, здається, Ебро висох би, чим їх малиб там забути.

В історію останньої війни увійде без сумніву, теж і Міранда над Ебром, це мале еспанське місточко, положене в гірському кітлі, що його прорізує горішний біг Ебра у провінції Бургос. Підчас війни тут зорганізовано великий концентраційний табор для чужинців, що без позволення та без відповідних документів опинились у Еспанії. Лягер мав характер перехідного і, якщо інтернованим піклувалось його дипльоматичне представництво, еспанці теоретично не робили труднощів, щоб його з Еспанії забрати. Велика частина французької армії Де Ґоля в Північній Африці рекрутувалась власне з втікачів, що перейшли через табор у Міранді. Виїмок становили ці, проти яких будь-яка держава мала окремі застереження.

Табор в Міранді був міжнародний в найповнішому розумінні того слова. Від часу німецької окупації Франції через нього перекотились десятки тисяч представників найрізноманітніших рас та соціяльних щаблів. Мірандські клапи й воші мали можність і нагоду посмакувати однаково білою, жовтою як і чорною кровю, або впасти жертвою з руки міністра, ґенерала, високого церковного достойника чи звичайного собі смертника.

Сам лягер — це сторінка для себе. Просторонь він занимає понад два гектари площі, зараз біля залізничої станції — одною з найважливіших залізнодорожних вузлів на Піренейському півострові. Довкруги обведений невисоким муром та двома рядами дротяних засік. На воротах написано великими літерами і на тлі національного прапора: Todo por la patria — Все за батьківщину — наче пригадка для кожного, хто через лягер переходив. На життя для інтернованих було призначено 27 жахливо занедбаних бараків, щої х еспанці пишно „павільонами" називали та які, не відомо яким чудом, держались, бо мали тільки подіравлені стіни і криші; все інше інтерновані поламали та попалили. Не бракувало теж одного бараку-кінотеатру, в якому інтерновані безжалісно „висвистували" кожну фільму та кожну „продукцію" місцевих і припадкових „артистичних" сил, а теж міжнародня бібліотека, лікарня, аптика, чепурня, досить великий спортівний майдан та найкращий з усього басейн, доповняють лягерну панораму.

Табор з огляду на военні часи та на „военних" людей, що через нього переходили, був під зарядом міністерства війни та під безпосередньою охороною війська. Комендантом був старий, добродушний полковник, у цивільній професії лікар-психіятр, що серед цеї різношерстної маси йому дуже пригодилось: в лягері була така обстановка, що один француз не безпідставно запитував: „покажи мені тут тільки одного-одніського, якому в голові зайці не скакалиб". Для допомоги полковник мав ще кількох молодших офіцирів та понад сотню війська. Щоб не допустити до порозуміння між салдатами та інтернованими, салдатів дуже часто зміняли.

Військо мало за завдання берегти, щоб інтерновані не втікали. В ночі, щоб не заснути та додати собі відваги, вояки горлали на всі тони слово „Алерто", стільки що сторожко. Робили це в той спосіб, що кожних кілька хвилин той піддавав цей, що стоїть на воротах, це підхоплював той зправа итак ішло, радше повинно було йти довкруги. Але що салдати — народ сонливий, то коловорот з „алєрта" натрапляв на серіозні труднощі. Як сплюха застукали, тоді за кару обтинали волосся. Як серіозно салдати ставились до свого обовязку видно вже було зтого, що майже усі і постійно ходили без волосся. Але в кожного, хто пробував утікати „в живі очі", стріляли безпощадно й так сказатиб, відразу в саме серце. Треба додати, що еспанці стрільці не погані. Всеж таки було безліч спроб утечі, хоча тільки дуже мало успішних. В лягері перманентно копали тунелі; робили це професійні гробокопателі, а опісля продавали. Але навіть як пощастило пролізти з лягеру, то тільки у виїмкових випадках можна було продертись у Поруґалію, бо в Еспанії всі дороги й бездоріжжя були строго контрольовані.

Життя і поведінка інтернованих у лягері була вірним відзеркаленням звичаїв і характерів поодиноких народів: французи не тільки що цілими тижнями не мились, але ще й залюбки чорнили собі лиця вугіллям або чорнилом. Вони влаштовували безліч усяких імпрез, цілком були зайняті собою і поблажливо ставились до інших. Завжди гомоніла Марсилеза та „іп-іп-урра!" Американці й англійці сиділи в лягері найбільше по кілька днів; дуже часто серед найбільшої жари ходили від голови до стіп одягнені, з рукавицями включно, займалися спортом. Німецькі дезертири вічно щонебудь орґанізували, їх барак був найчистіший, ходили високо піднімаючи ноги, завжди лаялись та бодай раз в день між собою бились. В лягері найкраще поводилось полякам, бо діставали найбільшу допомогу від свого Червоного Хреста й справді жили як за „круля Саса". При цьому завжди намагались звертати на себе увагу й усім щонебудь дораджували. Жиди — як звичайно — торгували. Подібно китайці та південно-американські заблуканці. Не бракувало теж росіян, але цих дуже рідко можна було бачити; завжди лежали до безтями пяні. Українців зразуб уло двох, що вивчували поазбучно всі мови та де, коли й як тільки могли — деклямували про „сорок міліонів".

Лягер був союзницький і в міру того, як поразка Німеччини ставала видніша, обставина в лягері поліпшувалась. Від 1943 він мав уже цілком екстериторіяльні права. Інтерновані були зобовязані респектувати деякі приписи лягерової дисципліни, але в їх нутрішні справи еспанці не вмішувались, і під цим оглядом у лягері було, можнаб сказати, абсолютна свобода, аж доки не показались — козаки.

Інтерновані були поділені та жили по національностям. Кожна національна ґрупа мала свого щефа, т. зв. кабо, що репрезентував та заступав своїх земляків перед лягерними властями. Під ідеольоґічним оглядом найсильнішу ґрупу творили комуністи. Вони позанимали всі пости нутрішньої адміністраіці, з о р ґ а нізували собі своєрідну совєтську републіку, видавали стінну ґазету та затруднювались перевишколом усіх, хто тільки в лягер показався. Інтернаціонал не вмовкав.

Аж одного дня на початку 1944 р. привели в лягер трьох русявих і здорових, як молодих дубів, хлопців. Запровадили в бюро та почали допит: Хто? Дмитро, Іван, Петро. Звідкіля: Чернигів, Харків, станиця А. на Кубані. І т. д. Все відходило добре, тільки на запитання яка національність, усі три подивились на себе й одноголосно відповіли: „спортова". На ніщо не здались усі, запевнення, що зараз їм уже ніщо не загрожує, що... ні, національність у них „спортова" і більше не питай. Діло в тому, що досі, щодо національности, вони мали дуже сумний досвід. Завжди подавали якусь таку, що по їхньому, повинна була бути найбільш підхожа, завжди зле поправляли й завжди їх били. Зараз дійшли до переконання, що тільки проти „спортової" н а ц і ональности ніхто нічого не може видвигнути.

Зачалось того самого вечора. Французи мали чергового дня виїхати в Африку і на прощання поодривали залишки дверей та вікон зі свого бараку, підпалили на майдані велику ватру, відспівали свою Марсилезу й гуторили собі. Нагло з товпи виступила трійка „нових", один з ґітарою, другий зі збанком з вином та з піснею „Дам лиха закаблукам"... пішли собі козака по вугликах. Шапки полетіли вгору, „іп-іп-ура" знова сколихнуло водами Ебра, а загальне одушевлення досягнуло свого вершка, як один з нових підступив до інтернованого, ніс якого видався йому підозрілим і зі словами: „Ти навіщо продав Україну!" розторощив йому чужу ґітару на голові. Другий тимчасом виголосив на чистій і нікому незрозумілій українській мові відповідну „промову", зміст якої приблизно був такий: „Ми, українські козаки, тільки так. Ми нікому не підчиняємось. Помалу хлопці! У нашій станиці не було ніодного кацапа, бо ми хлопці тільки так. Громили комуну й дальше будемо громити, давай тільки розгромимо фашистів. Помалу, хлопці, тільки так"...

Через місяць часу обстановка в лягері цілком змінилась. Насамперед зникла совєтська република, „нутрішним порядком" заборонено співати інтернаціонал, а дозволено тільки „Розпрягайте хлопці коні", або „Дівчино Марусю". Хто був іншої думки, той лежав у лікарні. Час-до-часу попало й декому з козаків, але в основному к о з а ц ь к у дисципліну вдержано.

Історія продовжується й ще сьогодні нічною мірандською тишиною часто сколихує тужливе „Вже більше літ двісті", що лине знад Ебра понад гори й ріки, зустрічається з такимже тужливим з інших країн та доходить до Києва, Чернигова, Харкова, Кубані, і лучиться в одну мельодію, що сьогодні ще означає тугу, а завтра уже може перемінитись у ґрозу...

Дорош Заграва.

Авенір Коломиєць.

Коли розцвітуться каштани...

Коли розцвітуться каштани,
під вікном залеліє бузок,
знов минуле, мов докір, устане,
прикипить до думок.

Як жабами весна затрайкоче,
як захлюпає спів солов'я, —
перевірмо іще раз в ті ночі:
— хто був винен: чи ви? може
ти? може я?...

Дзвонить жалем розгойдане
серце,
у минулім терпка кожна мить,
хай хоч нині ніхто з нас не
спить,

хай чатує, розбуджений
герцем.
— у дорогу! Не зблудим!
Ходіть!...
і підем: навіть ви! навіть ти!
навіть я!

ВІДОЗВА

„КОМІТЕТУ ПОМОЧІ СКИТАЛЬЦЯМ ДІЯЧАМ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ" ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА ЗА ОКЕАНОМ

Окупація майже всіх українських земель большевиками принесла зі собою загрозливий стан для української культури. Вона під владою большевиків стратила всякі можливости розвою в дусі тисячлітної традиції української нації.

На Східній Україні розвій української культури був припинений вже по 1930 році. Провідні українські вчені, письменники, та мистці були зліквідовані фізично, або були приневолені замовкнути або працювати стисло по вказівкам Москви без ніякої користи для української національної та вселюдської культури.

Тепер таке саме лихоліття спало на західно-українські землі, недавно окуповані большевиками. Все живо пульсуюче культурне життя Львова, столиці Українського Піємонту, тепер також завмерло. Припинити мусіли свою корисну працю осередки української культури поза Україною, на еміґрації в Празі, в Варшаві та в Берліні, бо всі ці краї найшлися тепер в обсягу впливів червоних, які диктують і в цих краях політику екстермінації української національної культури.

Натомісць поза обсягом впливів большевиків опинилося на скитальстві в демократичних країнах західної Европи кілька соток українських вчених, письменників та мистців без якогонебудь варстату праці, без середників до життя та без виглядів на кращу найближчу майбутність. В додатку їх життя постійно загрожене збоку советської влади, яка все робить, щоб їх дістати в свої руки та в той спосіб винищити ще й тих діячів української культури, піонірів майбутнього духового відродження української нації. Вони, оставлені без помочі збоку українців за морем, знидіють фізично та духово, а для української культури будуть страчені.

До цього не сміє допустити українська еміґрація за океаном. Навпаки, вона має обовязок перед народом своїх предків подати їм помічну руку, зберегти їх для українського народу та по своїм силам і при ласкавій помочі культурників свобідної Америки, приятелів українського народу, дати їм змогу дальше творити культурні вартости для людства та для української нації.

В тій ціли за ініціятивою професора Володимира Тимошенка зі Стенфорд університету в Каліфорнії, професора Олександра Ґрановського з університету в Мінесота, професора Павличенка з університету Саскачеван в Канаді, проф. Миколи Чубатого, редактора „Ді Юкрейніен Квордерлі" та Льва Добрянського, доцента Ню Йорк університету, утворився Комітет Помочі Скитальцям Діячам Української Культури, що поставив собі ціль нести поміч скитальцям, українським вченим, письменникам та мистцям, помагаючи ї видістатися цілo з пожару війни, перенестися за море та умістившися на пригожій для себе праці дальше творити культурні вартости.

До Комітету погодилися ласкаво приступити підписані під тим закликом американці українського та неукраїнського походження, приятелі українців. Низка визначних американців погодилися спонзорувати працю Комітету. Тимчасова управа Комітету зложилася в такім складі: предсідник: проф. Микола Чубатий, секретар: Лев Добрянський, скарбник та ведення офісу: Юлія Кусий. Комітет Помочи Скитальцям Діячам Української Культури буде вести свою працю в порозумінню зі Злученим Українським Американським Допомоговим Комітетом у Філядельфії та вже навязав контакт з його головою.

Комітет ставить собі найближчу ціль: Перевести реєстрацію діячів української культури на скитальщині. Помогти тим, що бажають переїхати за море дістатися на американську землю та влаштуватися на якусь пригожу для них працю.

Подаючи оце до відома українського громадянства прохається інтересованих діячів української культури зареєструватися в секретаря Комітету подаючи свої особисті дати, свою спеціяльність, свої досі публіковані твори та установу наукову, літературну чи мистецьку, з якою заінтересований діяч культури був в Европі звязаний. Бажані теж інформації про пляни на майбутнє.

Прохається українців за океаном, приятелів української культури, зголошувати готовість підписати афідевіт для одного чи більше діячів української культури, евентуально також помочі покрити видатки подорожі, або теж дати працю пригожу для інтеліґентної людини.

Громадяни та Громадянки Вільної Американської Землі!

Кидаючи оці слова зазиву до Вас прохаємо щирої співпраці, щоби спільними зусиллями уратувати українських скитальців-вчених — мозок української нації та українських скитальців письменників і мистців — серце українського народу. Тільки при солідарній співпраці українського громадянства за океаном будемо всилі як не цілковито відвернути від українського народу катастрофу занепаду української культури, то принайменше цю катастрофу зробити меншою та не так доскульною.

КОМІТЕТ ПОМОЧІ СКИТАЛЬЦЯМ ДІЯЧАМ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ:

Проф. Микола Чубатий, предсідник; **Лев Добрянський,** секретар; **Юлія Кусий,** скарбник та офісове діловодство.

Рада Директорів Комітету: Вилйем Г. Чемберлин, письменник; **Олександер Ґрановський,** проф. університету Мінесота; **Кларенс А. Манінг,** проф. Колумбійського університету; **Т. К. Павличенко,** проф. університету Саскачеван в Канаді; **Володимир Тимошенко,** проф. Стенфорд університету, Каліфорнія.

Члени Комітету: Микола Бритський, проф. університету Ілиной; **Микола Гайдак,** проф. університету Мінесота, **Ватсон Кирконел,** проф. Мек Мастер університету в Канаді; **Александер Недзель,** проф. університету Ілиной; **д-р Морей Секнус,** з університету Індіяна; **Джордж В. Симпсон,** проф. університету Саскачеван в Канаді; **Стефан Тимошенко,** проф. Стенфорд університету в Каліфорнії та член Американської Академії Наук.

Ліста Спонзорів праці Комітету, що буде складатися з визначних американців, буде подана до відома у свій час, бо зголошення ще напливають.

Заввага: У всіх справах просимо звертатись до секретаря на таку адресу:

LEV DOBRIANSKY
DEPARTMENT OF ECONOMICS
NEW YORK UNIVERSITY, WASHINGTON SQ., NEW YORK CITY.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ СКИТАЛЬЦЯМ!

ВЕЛИКОДНИЙ ЗАКЛИК ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, РОЗІСЛАНИЙ ДО ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ПАРОХІЙ ТА ОРҐАНІЗАЦІЙ, ТОВАРИСТВ І КОМІТЕТІВ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Найближчі місяці поставлять виїмково великі домагання до нашого Злученого Українського Американського Допомогового Комітету. А саме:

1) відчиниться спромога посилати поміч у живности, медикаментах, шкільних і шитевих приборах і т. п. до скитальців у Німеччині і Австрії; — і

2) переведеться пляновану саме акцію спроваджения українських сиріт з Европи до українських сиротинців і шкіл в Злучених Державах.

Вже ті дві важні акції вимагатимуть видатку, що кількакротно перевищає касовий запас Зл. Укр. Ам. Доп. Комітету під теперішню хвилю.

Позатим акція Зл. Укр. Ам. Доп. Комітету вимагає доконче:

1) негайної висилки делеґата нашого Комітету до Европи для обговорення допомогової акції з українськими допомоговими комітетами в Лондоні, Брюселі, Парижі, Римі, Швайцарії, для стичности з українськими скитальцями: в Німеччині і в Австрії, для зорганізовання висилки українських сиріт до Америки і для інтервенцій в американських, британських і французьких окупаційних властей та в управах УНРРА; (цеї справи не можна дальше відкладати без великої шкоди для скитальців);

2) оживленої й інтензивної чинности Комітету (інтервенцій, делеґацій, меморіялів) **для оборони скитальців** перед „репатріяцією" і **заходів для переселення** їх в беспечні країни.

Одно і друге муситься виконати не відкладаючи, а це неможливе без видатків, і то значних. Дальше ведення розгалужених агенд Зл. Укр. Амер. Доп. Комітету не дасться успішно виконувати без

3) зорганізовання постійного, правильного офісу.

Для виконання тих завдань потреба більших фондів і то скоро. Тому Зл. Укр. Ам. Допомогвий Комітет рішив **перевести інтензивну весняну кампанію для збірки тих фондів,** а зорганізовання цеї кампанії доручено д-ру Лонгину Цегельському як її керманичеви-референтови.

Як першу дію цеї кампанії проситься Вас

1) Перевести в Вашій громаді збірку на лісти, які залучаємо; просимо їх доручити певними діяльним особам, яких імя й адресу треба вписати на лісті, а Ваш уряд має лісту підписати. Ті лісти із зібраними грішми належить **стягнути від колекторів до дня 10 мая (травня)** ц. р. і сейчас прислати їх Зл. Укр. Ам. Доп. Комітетови;

2) В часі Великодних Свят і Томиної Неділі уладити збірки з нагоди родинних, товариських і громадських гостин, на „писанку для скитальців", а зібрані гроші сейчас переслати до Зл. Укр. Ам. Доп. Комітету.

Вкінці звертаємо увагу на **велику потребу всякого білля** (мужеського, жіночого і діточого) для скитальців і просимо при збірках одежи тямити за це.

В імя нещасних жертв війни просимо Вас о Вашу щиру поміч і співпрацю та числимо на неї.

За Злучений Укр. Амер. Допомоговий Комітет:

Д-р Володимир Галан, голова;
Евген Рогач, касієр;
Д-р Павло Дубас, секр.

ПОШУКУЄМО 254 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

243)	Микола Мурашко (другий раз)	$ 100.00
244)	Дмитро Галичин (другий раз)	100.00
245)	Роман Слободян (другий раз)	100.00
246)	Д-р Лука Мишуга (другий раз)	100.00
	Разом	$400.00
	Попередно проголошено	24,291.85
	Разом	$24,691.85

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA
P. O. BOX 346 JERSEY CITY 3, N. J.

ЮЛІЯ М. ШУСТАКЕВИЧ.

Українська писанка для Америки

(Із записок Кляри Бартон, основниці Американського Червоного Хреста).

Під кінець вісімнацятого століття була впродовж трьох років в цілій середущій Росії, включно з Україною, страшна посуха, а за цим наступив катастрофічний неврожай. Марево голоду простягло свою костисту руку на цілий край, який живився засобами українського шпихліра. Бож відомо, що Україна славилась багатими пшеничними полями найже на цілу Европу і мала славу европейського шпихліра. А тепер, по трьох літах неврожаю, рік 1893, застав цей український шпихлір зовсім порожний.

Американський Червоний Хрест слідив за маревом голоду, яке нависло над народом середущої Европи, зокрема над народами Росії. Про цю подію російська амбасада у Вашингтоні зручно інформувала Америку в часописах та в різних журналах. А. Ч. Хрест, тоді ще на чолі з Клярою Бартон, скомунікувався по цій справі з російським амбасадором у Вашингтоні, Александром Ґреґорієвим, а він заявив, що Росія дуже радо прийме всяку допомогу з Америки та ще пришле свої кораблі для транспорту споживчих артикулів з Америки до Росії.

Америка завжди дуже чемна в таких випадках, так і тоді каже, що не дозволить Росії витрачувати гроші на перевіз поживи. Управа АЧХ негайно внесла прохання до конґресу, щоби конґрес Злучених Держав ухвалив відповідну апропріяцію на перевіз харчів кораблями. Справу передано до сенату, який поставився до цієї справи прихильно. Та як справа опинилась в палаті репрезентантів, її там з невідомих причин відкинено.

Управа АЧХ рішилась тоді ділати на свою руку і видала апель в справі допомоги Росії, насамперед до місцевого населення у Вашинґтоні, яке сейчас відгукнулось та зложило відповідні грошеві жертви. До цього зголосилась організація „Ордер оф Елкс" і присилала на руки Кляри Бартон сімсот долярів, які в тодішні часи творили велику суму гроша, а крім цього прийшли в дуже побажаний час.

Вісти про допомогову акцію поширювались. Відізвались добрі люди з Філядельфії та обіцяли прийти з грошевою помічю. Відізвався стейт Мінесота, який долучив два кораблі з поживою і під наглядом редактора „Крисчієн Гералд", пастора Талмаджа, обіцяв вислати на місце катастрофи.

Стейт Айова, вибившись наперед в допомоговій акції за старанням Б. Ф. Тілінґаста і п-ни Алісії Франч, при відповідній аґітації зібрав і наладував довжезні хвости тягарових поїздів поживи і вислав цей транспорт до нюйорської пристані на великий британський корабель „Тайнігед". Цілий транспорт містив в собі крім інших провіянтів, стосімнацять тисяч бушлів кукурузи, сімдесять тисяч бушлів жита і пшениці та сто тисяч кільо муки на хліб.

Інші кораблі були заповнені теж всякого роду збіжжям, рижом та різними провіянтами. Були безчисленні бушлі бараболь, яких там на Україні і в цілій Росії нетерпеливо ожидали на передновок. Величезний транспорт всієї поживи, наладований на шість кораблів, вирушив через Атлянтійський океан до пристані Риги, в Латвії.

В цім самім році, як бачимо із записок Кляри Бартон, АЧХ був запрошений на міжнародню конференцію до Риму і сама голова — Кляра Бартон — мала виїхати як представниця АЧХ. Різні діла в управі одначе здержали голову від виїзду, а на її місце назначено делеґатом д-ра Гобела, який по конференції в Римі виїхав теж до Риги, щоби там стрінути кораблі з Америки і наглянути виладування та розподіл цієї помочі поміж голодуюче населення.

Коли д-р Гобел прибув до Риги, довідався, що там ожидало близько 250 селян і ро[illegible]отників, які офірували свою добровільну працю у виладовуванні американських кораблів з поживою для їх нещасних братів, захоплених голодом в середині континенту.

Як тільки наспіли кораблі з поживою і збіжжям, вони, ці здорові, кремезні охотники, кинулись виладовувати транспорти, працюючи день і ніч без відпочинку, наваживishись виладувати цілий транспорт якнайскорше. Д-р Гобел казав одначе по 36 годинах безупинної праці робітникам занерестати роботу на 12 годин. Та ще не минув час відпочинку, як усі охотники зібрались у пристані до дальшої роботи. Тоді теж помагали 12 жінок. Вони з грубими голками і нитками зашивали мішки із збіжжям та пильно доглядали, щоб не розсипалось та не марнувалось це дорогоцінне американське зерно, яке мало кормити голодних. Вони теж варили харчі для охотників.

Отак кипіла праця на доках в Ризі. Опорожнились усі американські кораблі і вся пожива наладована на залізничі ваґони помандрувала на Україну і до Росії.

Увесь нарід був вдячний Америці за її великодушність. Посадник міста, тодішного Петербурга, а тепер Ленінґраду, складаючи подяку Америці на руки д-ра Гобела, сказав: До цього часу Америка і Росія не тільки що не сварились, але навпаки, все бажали собі добра. Симпатія цих двох країн росте до щораз сильніших приятельських взаємин і ми, росіяни, розуміємо народню приповідку, що правдивого приятеля пізнати в біді".

Неменш вдячний Америці був український селянин. Він цей селянин, не знав як висказати свою вдячність Америці високими словами. І коли весною, на передновок, та ще перед Великоднем, селяни несли на плечах мішки із зерном чи мукою із станиці Американського Червоного Хреста і знали, що їхні діти матимуть хліб, матимуть паску на свята, вони раділи як малі діти! Раділи не тільки тому, що не будуть голодні, не тільки тому, що їх діти перестануть квиліти за хлібом, але й тому, що до них приїхала ця якась могутня Америка, ця казкова країна, про яку вони чули розмаїті леґенди. Вона, ця багата Америка, вона оце передала їм це церно, оцей Божий Дар!

Ось український селянин, наш Іван, поспішає домів, а на плечах здоровий мішок муки на паску. Ще не встиг у хату, як радісно промовив до жінки: Палажко, Палажко, та йди скоро сюди! Сідай та пиши мені найкращі писанки. І гляди — самі найкращі! Оце буде їй, Америці! Вдячність йому грудь розпирала. І щож інше міг він цій великій та багатій Америці дати? Він не багатій. В нього тільки багате серце і щира душа.

Вибрала Палажка найкращі покладки і цілу ніченьку сиділа та писала. Своїми грубими, мозолистими руками черкала найтонші черточки, малювала найделікатніші узори, добирала найкращих красок, будила у своїй звичайній сільській уяві багату українську фантазію і здавалось, ціле своє єство вложила у цю дрібненьку та мозольну працю. А рано-раненько, Іван обережно зібрав це українське багацтво і пішов до міста, до пана „редахтіра" і там розказав, що він хоче подати письмо до Америки і хоче післати оці писанки як дарунок цій добрій Америці. Він розвязав червону хусточку і обережно поклав писанки на столі, перед очі „редахтіра". А писанки такі гарні, що очей від них годі відвернути. Редактор, поглянувши на оце добро, засміявся та хотів селянина прогнати. Бо деж таки! Чи Америці треба таких сільських витребеньків? Але тронутий простою мужицькою щирістю, сів біля стола, а взявши олівець в руки, спитав: Ну, Іване, щож хочете сказати Америці?

Іванові уста задрожали, очі чогось запекли і набігли сльозами. Він мняв шапку в руках, переступав з ноги на ногу та важко віддихав.

Ну щож — наставав „редахтір" — кажіть!

Іван дивився щирими очима на редактора, а потім почав зворушено:

Пишіть... пишіть — Христос Воскрес!... Милостивій Добродітельці, опікунці бідних, кормительці голодних — Христос Воскрес!

Америко, велика і добра, хай Бог тебе благословить! Нехай твоє поле родить тобі з роси і води. Рости і розвивайся в спокою і добрі... Ти накормила наші голодні села і оце на Великдень принесла нам вдоволення і радість.

Прийми від мене оці писанки... це моя Палажка їх писала...

Христос Воскрес!...

Іванові уста задрожали, голос заломався і він замовк, поклонився редакторові і вийшов.

За хвилину прийшов начальний редактор із своєю красунею дочкою і коли помічний редактор розказав йому про Івана і письмо до Америки та [illegible] вказав на писанки — начальний зневажливо усміхнувся, а замахнувшись рукою, хотів скинути писанки до коша. Та в час одначе здержала батьківську руку молода Наташа, яка припала до писанок з захопленням:

Ні, ні, Папа! Ох ні! Які хороші! І чия це рука малювала такі цацьки?!...

Начальний подобрів і ласкаючи доню по голівці, промовив: Ти хахлушечко! Ти, як твоя мама! В ній теж хахлацька кров пливе!

І так Наташа забрала писанки і побігла домів до матери-українки.

Іван вертав пільною доріжкою до дому. Йому легко на серці, він радісний. Здавалось, що ввесь світ до його сміявся, бо деж таки? Він же він, не хто інший, а от післав письмо до Америки! І його Палажка писала писанки для самої Америки! Іван наче виріс, випростався і спішив домів.

А тимчасом у міській управі, в кімнаті посадника аж гуділо: „Ґаспада, дозвольте"! Якже ми отак, нічого — значить?! Такий простий мужик письмо хоче висилати до Америки, в дарунку покладки пи-

(Докінчення на стор. 4).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВЕЛИКОДНИЙ СПОГАД.

Великдень — і моє рідне село Полове перед'очима. Мале воно. Між Радеховом і Витковом. І радше бідне ніж багате. Та яке миле!

Надійшла квітна неділя, коли то прикажуть: Не я бю, лоза бе, за тиждень Великдень. І таки зараз по вечірні беруться дівчата за писанки. А то деято пише ще тиждень чи два скорше.

Страстний Тиждень. Чудові відправи в церкві, що завжди повна людей. Знов у Велику Пятницю по Царських Часах старші до дому, а дівчата прибирають церкву, хоругви, квіти чіпляють, а вже в другій годині хлопці бігають по селі з калаталками, щоб люди сходились на винесення Плащениці. Всі спішили, бо тоді то навіть малолітні діти постили аж до цілування Плащениці.

З суботи на неділю хлопці читають Діянія коло Плащениці, бо в нас так було, що кожний хлопець, що скінчив сільську школу, знав в церкві послужити при кожній нагоді.

А в неділю рано, що за радість. Резурекція, а по ній свячення пасок коло церкви. Чия то найкраща? Всі цікаві, а діти найбільше. Чимскорше до дому на Свячене і до стола, на якому горить воскова свічка. А по обіді під церкву, старі й молоді. А там уже виводять кривого танця і дівчата приспівують:

Та Роман зілля копає, копає,
Та він сам його не знає, не знає,
Та вода по каменю, та вода по білому,
Стиха йде, стиха йде.

Та поніс він його на раду, на раду,
Поміж хлопську громаду, громаду,
Та хлопи його не знали, не знали,
Тай в рученьки не брали, не брали.
Та вода по каменю, та вода по білому,
Стиха йде, стиха йде.

Та поніс він його на раду, на раду,
Поміж дівочу громаду, громаду,
А дівчата пізнали, пізнали,
Тай урученьки забрали, забрали.
Та вода по каменю, та вода по білому,
Стиха йде, стиха йде.

Бо то зілечко рутонька, красонька,
Бо то зілечко шальвія, шальвія,
То дівочая надія, надія,
Бо то зілечко барвінок, на вінок.
Та вода по каменю, та вода по білому,
Стиха йде, стиха йде.

А там у куті хлопці бють „Слїпака", чи летять „Журавля", а дівчата „Хрестика" бавляться щоб хлопців розігнати. „Зельмана" у нас перестали співати, як священик зачав виясняти, що то памятка по коршмарах, а людям, казав він, не треба до коршми ходити і там грунта пропивати. Наш священик з імостею теж приходили поглянути на гаїлки, як то молодь бавиться. Священик, о. Діяковський, дуже дбав за молодь.

А на другий день Великодня ходили ми на гроби, де правили парастаси. Школярі обступлять гріб і співають воскресні тропарі. То так усе гарно виглядало й до себе душу притягало, що й нині по стільки літах воно наче живе перед очима. Навіть той кавалок заліза, що висів на дереві біля дзвіниці, в яке вдаряли і найменші діти і так забавлялись.

Та ця земля українська нині — кулями зорана, кістьми засіяна і кровю змочена. Мого села мабуть уже й нема. Могили там певно буряном заросли і запались, а про живих людей нічо не чути. Нема там кому сказати: Христос воскрес! Ні відповісти: Воістину воскрес!

Ева Дудяк,
Грейт Медовз, Н. Дж.

УКРАЇНСЬКА ПИСАНКА ДЛЯ АМЕРИКИ

(Докінчення зо сторони 3-тої)

ше, а ми твердолоби ані чичирк?!...

Так говорили і перечились управителі Петербурга. Радились, мітінгували і ніяк не могли рішитись, чим та як віддячитись Америці за її добро. Бо як такий звичайний собі мужик посилає письмо, то щож їм робити? Теж слати письмо? Чиж вони не щось більше мужика!

Вкінці стало на тому, щоби замісць простого письма виписати каліграфічно правдиву „бумагу".

І так аж в осени, 7. листопаду 1893 року, американська амбасада у Петербурзі, з великою парадою, на якої чолі стояв князь Бобринський, одержала велику „бумагу", виписану найкращою каліграфією і в російській мові, в якій вишуканими словами уложено подяку Америці за її велику поміч. Бумага, себто документ, був обрамований вінеткою, яку виконав якийсь знаменитий артист. Документ цей оправлено в найкращі рямці, опаковано теж в найкращу скриньку і так вислано до Вашингтону. Там вміщено цей документ у стейтовій бібліотеці.

А щож сталось з мужицьким письмом? Миж знаємо, що писанки забрала Наташа, а письмо начальний редактор кинув — до коша. Та помічний редактор зрозумів глибше щирість українського мужика. Він підняв це письмо, переписав, постарався про переклад його на американську мову і разом з оригінальним листом післав його до управи Американського Червоного Хреста у Вашингтоні, подаючи рівночасно опис цілої справи з Іваном і писанками.

Кляра Бартон одержавши листа від помічного редактора, була дуже зворушена сердечністю Івана і подала його письмо, дослівно, як воно було, на сторінках історії Американського Червоного Хреста.

Отся історія згадує, що тоді було навіщених голодом в Росії і в Україні 35,000,000 людей. Їх треба було харчувати аж до нового врожаю, що вже був обильний, в роках 1893-4. Тоді, в самих початках ,вислано з Америки харчів в одному місяці (після обчислень тодішнього американського амбасадора) на суму 800,000 долярів. Після цього надходили постійні грошеві жертви з Америки, як теж і всяка пожива, поки не минула голодова кріза.

С. МУСІЙЧУК

ВОСКРЕСНЕШ УКРАЇНО!

Як Христа розпяли
Іроди лихі,
Земля затряслася,
Воскресли мерці,
А при гробі Божа Мати
Всю ніч ждала,
І у блеску сонця сходу,
Воскресення Сина-Бога
Діждала.

Так і Ти, Україно,
Що в муках живеш,
В нічній пітьмі сонця
Свого сходу ждеш.
Затрясуться степи твої
І могили,
Оживе нове козацтво
І воскреснеш Україно
В славі й силі.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Наради урядників відділів У. Н. Союзу.

Дня 6. квітня відбулися в Українськім Народнім Домі, Вест 14 вулиця, організаційні збори відділів У. Н. Союзу в Клівленді, які отворив головний радний У. Н. Союзу, Дмитро Шмагала, подаючи ціль нарад. Рівночасно заявив, що не буде давати звіту з XXI. Конвенції У. Н. Союзу, бо такий звіт зложать цілком певно делегати у своїх відділах на місячних зборах.

Потім промовляв д-р Лука Мишуга, редактор „Свободи", що прибув на ці збори в заступстві хорого головного секретаря У. Н. Союзу, Дмитра Галичина. Говорив про ті ідеали, на яких побудовано У. Н. Союз, а які защіпляла в наш загал „Свобода" від самого початку свого існовання. Ті ідеали були добрі для старих іміграитів, вони добрі й для теперішнього тут родженого покоління. Тільки у змодернізованій формі, що є природне, бож тепер мова головно про притягнення до організації й газети людей, які України ніколи не бачили, а родились і виховались в Америці. Укр. Народ. Союз мусить виявити тепер велику притягаючу силу, що заімпонувалаб нашій молоді, а це можна зробити тільки при допомозі передових людей з самої молоді. Треба з молоді таких піонірів, як ними були колись свідомі та ідейні старі іміґранти, що клали основи під Союз у часах, коли нащ загал був майже цілком неграмотний. Коли нашим життям і нашим походженням зацікавилися американці та канадійці з не-українського походження і навіть вивчають українську мову, то чого требаб надіятись по тих, що вийшли з нашої крови.

Далі промовляв орґанізатор У. Н. Союзу, Дмитро Білецький, що розповів дещо з свого орґанізаційного досвіду в Клівленді та в окрузі, а й по інших містах. Казав, що ще є в Клівленді багато таких, що стоять по різних допомогових організаціях, але не є в своїй рідній. Звернув увагу на нові грамоти, ухвалені останньою Конвенцією У. Н. Союзу, що вже ставлять Союз у ряді з найmодернішими асекураційними компаніями. В Огайськім окрузі зорганізвуав організатор 603 члени, а в Клівленді 482. Ще має призначених головним урядом У. Н. Союзу 30 днів на працю в Клівленді й просив відділових урядників йому в цій праці допомогти.

Потім розвинулась довша дискусія враз з запитами, в якій забирали голос різні урядники та урядннчки і про- [illegible] проблеми, місцеві й загальні. Усе відбулось в повній гармонії й в надії на збільшення Союзових рядів у Клівленді новими членами.

И. Керик, секр.

—o—

НЮАРК, Н. ДЖ.

Продовжують допомогову акцію для скитальців.

Допомоговий Комітет при місцевій українській презвитерській церкві, який вже передтим вислав зібрані гроші для скитальців через З. У. А. Допомоговий Комітет у Філядельфії, зараз знова висилає $101. Цю суму зложили такі:

Відділ О. Д. В. У. в Нюарку $25; С. Черненький з Річмонд $10; по $5: К. Ковальчук, Моравська, К. Галушка, С. Витвицький, (з Випани); В. Пархуць $2; На лісту (зібрав С. Чорномаз): С. Присяжний $2; по $1: Евгенія Пасічник, А. Дацковський, А. Похоновський, С. Шестак, Н. Паславський, С. Манківський, В. Рудий, П. Соколовський, Ю. Кириченко, П. Кріль, П. Кецко, А. Будник; по 50 ц. 5 осіб, по 25 ц. 6 осіб; Укр. Еван. Освітне Тов. зложило свою членську вкладку $10 за рік 1946.

Суму $101 вислано до Злуч. Допомогового Комітету у Філядельфії.

Ю. Баранюк, секр.

—o—

МІСТО НЮ ЙОРК.

Продовження збірок на допомогу.

Щоб не припізнюватися із виказом збірок, треба час від часув иказувати частями жертви на допомогову акцію, ведену Обєднаним Комітетом Українських Товариств. Останніми часами вплинули такі жертви:

З лісти збірок пані Бенцаль: Укр. Жіноча Ліга, від. 18. Союзу Українок з Джемейки, Н. Й. $25; по $10: Н. Гайдамаха, пані М. Клінгер, В. Возний, а по $5: Н. Гедун, Ніколас Ресторант. Разом $65. — Коляда: Укр. Демократ. Клюб, Жіноча Секція, від. 4. Союзу Українок з каси $25; по $3: М. Середа, П. Бенцаль; по $2: А. Дотошевська, М. Ленчук, Й. Сакс, Й. Швець, Е. Корнаш, К. Стефанович, Й. Мартинець, і Й. Собенько; по $1: Й. Корчовська, А. Базар, М. Пляшовецька, С. Похардзяй, К. Вартчевська, А. Кушнір, Е. Ликтей і В. Базар. Разом $55. — Від. Укр. Тов. Негайної Помочи: М. Демкович $10; А. Мілер $5; по $2: І. Кадай, А. Черняк, М. Іванів; А. Самохвач $1. Разом $22.

Загальна сума $142, вислана до Комітету в Філядельфії.

Петро Кучма,
касієр Обєднаного Комітету.

ЖАРТИ

Брат до брата.

Зійшлися вчителі в суперінтендента на чай. Серед інших був там один нервовий учитель, який все виривався з невмісними підхлібствами, очевидно для сусперінтендента, а часом і ще для старшого вчителя.

Після скінченого підвечерку в дорозі домів старший учитель починає навчати отого нервового. „Алеж, Іване, вважай на свій язик. Все вириваешся, як осел! Я хочу тебе остерегти як твій брат..." — Старший учитель не міг докінчити, бо нервовий молодший педаґоґ засміявся на ціле горло, що аж залящів голос довкруги, але старший довший час не міг зрозуміти, чому молодший сміється.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ТАРЗАН, ч. 1367. Закритий.

Шарль не мав трудноців найти слід Джака на мягкій землі.

Слід провадив просто до Тарзанової колиби і Шарль швидко її побачив.

За кілька минут Шарль кралькома вітворив двері колиби.

Побачивши діямант, Шарль посягнув по нього. Тоді саме Тарзан порушився, а апаша зміцця підняв свій кріс.